

FÖRVALTNINGEN FÖR UTBILDNING, KOST, KULTUR OCH FRITID

2021-05-25

Vår referens: Svenjohan Davidson
Direkttel: 0733 – 41 13 42
E-post: svenjohan.davidson@lomma.se
Diariernr: BUN/ 2021:159
Er referens:

Nyanlända elevers skolgång i Lomma kommuns grundskolor - Rapport

Inledning

Barn- och utbildningsnämnden följer upp elevernas kunskapsresultat för elever i årskurs 9 efter varje termin. I dessa uppföljningar redovisas kunskapsresultaten för de nyanlända eleverna separat. Nämnden har önskat en rapport som beskriver skolornas arbete med nyanlända elever, vilka styrkor och vilka utmaningar som finns i arbetet med de nyanlända eleverna. Underlaget till denna rapport har tagits fram genom intervjuer med skolledare, svenska som andraspråkslärare, ämnes- och klasslärare och nyanlända elever som går eller har gått i Lomma kommuns grundskolor. De intervjuades reflektioner relateras till aktuell forskning inom området. De intervjuade lärarna och skolledarna arbetar på de skolor i kommunen som har ett aktivt mottagande av nyanlända elever; Bjärehovskolan, Fladängskolan, Karstorpskolan Norra, Karstorpskolan Södra, Rutsborgskolan och Strandskolan.

Definition nyanländ

En nyanländ elev är någon som har bott utomlands och som nu är bosatt i Sverige. Hen ska ha påbörjat sin utbildning efter ordinarie terminsstart i årskurs 1 eller senare. Efter 4 år i svensk skola räknas inte eleven längre som nyanländ (3 kapitlet 12 a § skollagen).

Mottagandeprocessen

Asylsökande barn och ungdomar ska tas emot så snart det är lämpligt med hänsyn till deras personliga förhållanden. Men de bör tas emot senast en månad efter att hen kom till Sverige (1 kapitlet 10 § skollagen, 4 kapitlet 1 a § skolförordningen).

“Den nyanlända elevens startpunkt och progressionshastighet kommer att påverkas av individuella faktorer såsom ålder, litteracitet på modersmålet och generell skolbakgrund, men den viktigaste faktorn för den nyanlända elevens skolframgång i Sverige är hur kvalificerat mottagningen utformas” (Axelsson, 2015:129). Det finns således ingen given mall hur ett sådant mottagande ska se ut eftersom målgruppen är heterogen men viktiga ingredienser för ett framgångsrikt mottagande är en flexibel undervisningsorganisation som både kan erbjuda förberedelseklass och direktintegrering beroende på den individuella elevens förutsättningar och progression samt att “de språkliga, ämnesinriktade och sociala aspekterna av mottagningen är ständigt utmanande och stöttande för de nyanlända eleverna” (ibid.). Med detta som utgångspunkt har skolorna i Lomma försökt att erbjuda de nyanlända eleverna ett så gott mottagande som det har varit organisatoriskt och ekonomiskt möjligt. Skolorna har också försökt samverka kring personal mellan enheter för att på så sätt kompetenssäkra mottagandet med kartläggningar och introduktion.

Samordnarrollen

Skolverket erbjuder samtliga huvudmän i Sverige att utse en samordnare för att stärka kvalitén i utbildningen för nyanlända elever. I nuläget har 230 huvudmän tackat ja till erbjudandet. Huvudman ansvarar för att utse samordnare. Samordnarens roll är att stödja och representera huvudmannen i det lokala arbetet för nyanlända elever. Lomma kommun har utsett verksamhetschefen för grundskolan till samordnare.

Genom att kommunens samordnare har engagerat sig i sva-nätverket, studiehandledare och modersmåls lärarna har likvärdigheten ökat i mottagandet av de nyanlända i kommunen. Samordnarrollen har haft stor betydelse för studiehandledarna genom att samla dem vid ämnesträffar och driva utveckling av studiehandledningen.

De intervjuade trycker på vikten av samordnaren och mandat i rollen, genom att verksamhetschefen för grundskolan har uppdraget är mandatet tydligt. Sva-lärarna anser att det är viktigt med en ledare som bryr sig, har erforderlig kompetens och vill något med målgruppen nyanlända.

Rektorerna uttrycker att de känt en stor trygghet och det har varit en enkel kommunikationsväg eftersom samordnaren också är verksamhetschef för grundskolan och rektorernas närmaste chef. De anser att samordnaren har skapat struktur, fått ihop helheten och utifrån resursfördelningssystemet givit skolorna förutsättningar att organisera verksamheten utifrån behoven. Informationsflödet fungerar i kommunen eftersom samordnaren har fångat upp signaler om de behov som finns på skolorna.

Samordnaren är kontaktperson till socialförvaltningen och ansvarar för informationsflödet mellan skolorna och socialförvaltningen. Både rektorer och sva-lärare beskriver samarbetet med socialförvaltningen som viktigt, inte minst för att eleverna ska få en bra start på skolan. Ett sätt, att utveckla samarbetet och informationsöverföringen, som sva-lärarna och rektorerna nämner, är att representanter från skolan är med vid mötet där socialförvaltningen träffar familjerna och tar reda på elevernas bakgrund. Då skulle vissa missförstånd i informationsöverföringen kunna undvikas. Ytterligare en kommunikations- och informationsutmaning som de intervjuade nämner är informationen kring de familjer som behöver byta boende inom kommunen eller till annan kommun.

Det är viktigt att samordnaren befinner sig på huvudmannanivå med mandat att fatta organisatoriska beslut som främjar flexibilitet och likvärdighet i arbetet med de nyanlända eleverna på kommunens skolor. Att samordnaren också kan ge kunskap och stöd till rektorer så att dessa i sin tur kan fatta beslut som gagnar flerspråkiga elevers språk- och kunskapsutveckling inom respektive enhet kan inte nog understrykas. Samordnarens funktion inom kommunens organisation bör placeras så att samordnaren både ges möjlighet till verksamhetsnära kontakter för att kunna ta del av och diskutera de behov som rektorer, lärare och elever har och att samordnaren samtidigt har kanaler uppåt i kommunens organisation för att få information om, kan delta i och påverka de beslut som tas som berör målgruppen (Axelsson, Lennartson-Hokkanen & Sellgren, 2002; Axelsson, Rosander & Sellgren, 2005). Att befinna sig på huvudmannanivå och inneha mandat i rollen som samordnare är centralt. En röd tråd där information, frågeställningar och beslut hela tiden kan röra sig fram och tillbaka mellan fältet (elever, föräldrar, lärare), huvudmannanivå och politiker betonas för att möjliggöra den dynamiska organisationsstruktur som just verksamheten för den heterogena målgruppen nyanlända elever kräver (ibid.).

“Röda tråden” i Lomma kommuns arbete med nyanlända

Kartläggning av nyanlända elevers kunskaper

Skolan ska göra en inledande bedömning av nyanlända elevers kunskaper för att sedan kunna placera eleverna i rätt årskurs och undervisningsgrupp. Till stöd för bedömningen finns ett kartläggningsmaterial som Skolverket tagit fram för bedömning av nyanlända elevers kunskaper. Kartläggningen sker i tre steg och ger skolan stöd i att ta reda på vilka kunskaper en nyanländ elev har med sig när hen börjar skolan i Sverige. I steg 1 kartlägger skolan elevens språk och erfarenheter. I steg 2 kartlägger skolan elevens kunskaper inom litteracitet och numeracitet. Litteracitet är användningen av skriftspråk i olika sammanhang och för olika syften. Numeracitet är användningen av matematiskt tänkande för att lösa problem, föra resonemang, argumentera och motivera lösningar. Kartläggningsmaterialets tredje steg riktar sig till den undervisande ämnesläraren. Med hjälp av materialet får läraren syn på vilka kunskaper elever har inom ett specifikt ämne. Läraren får på så sätt bättre möjlighet att planera elevens fortsatta undervisning. Det är de två första stegen i kartläggningsmaterialet som är obligatoriska för skolorna att använda.

Bedömning av språkutveckling i svenska

För att följa elevernas progression i förmågorna tala, läsa, skriva och lyssna bedöms språkutvecklingen i svenska en gång per termin av svenska som andraspråkslärare via kartläggningsmaterialet "Bygga svenska". Underlaget kan sedan användas för att förtydliga för elever, vårdnadshavare och ämneslärare vilka styrkor och svagheter eleven har i svenska språket och som stöd i planeringen av elevens ämnesundervisning. Materialet är viktigt för att visa elever att de har lärt sig svenska även om de ännu inte når kunskapskraven.

Vilken årskurs ska en nyanländ elev placeras i?

Vilken årskurs en elev bör placeras i är en bedömning som måste göras i varje enskilt fall. När det gäller årskursplacering, så är det resultatet av kartläggningens två första steg, tillsammans med elevens ålder, förkunskaper och personliga förhållanden som ligger till grund för beslut om årskursplacering. Det är rektor som avgör vilken årskurs som en nyanländ elev ska placeras i, vanligast är att barnen placeras efter ålder. Kartläggningen ligger också till grund för planeringen av elevens fortsatta undervisning och hur undervisningstiden ska fördelas mellan ämnena.

Beslut och dokumentation**Förberedelseklass**

En elev kan, om skolan bedömer att hen inte har tillräckliga kunskaper i svenska för att kunna ta del av undervisningen i sin ordinarie undervisningsgrupp, delvis få sin undervisning i förberedelseklass i maximalt två år. Hur stor del av undervisningen som eleven ska få i förberedelseklassen respektive i den ordinarie undervisningsgruppen avgörs i varje enskilt fall. Syftet med förberedelseklassen är att ge nyanlända elever de kunskaper de behöver för att så snart som möjligt kunna ta del av undervisningen i den ordinarie undervisningsgruppen på heltid. När skolan bedömer att eleven har tillräckliga kunskaper i svenska för att följa undervisningen i ett ämne i sin ordinarie undervisningsgrupp på heltid ska man avbryta undervisningen i förberedelseklass i det ämnet. Det betyder att undervisningen i olika ämnen efter hand flyttas över till den ordinarie undervisningsgruppen i takt med att elevens kunskaper ökar.

Svenska som andraspråk

Ämnet svenska som andraspråk har en egen kursplan och kunskapskrav men samma timplan som ämnet svenska. Ämnet riktar sig till de elever som är flerspråkiga och som behöver stöd i sin språkutveckling i svenska som ett andraspråk och inte som modersmål. I grundskolan kan elever läsa antingen svenska som andraspråk eller svenska (alltså inte båda eller en blandning) och det är den samlade bedömningen av elevens behov som avgör vilket av svenskämnen eleven ska få undervisning i. Beslut fattas av rektor.

Modersmålsundervisning

De elever som har ett annat modersmål än svenska har, om de uppfyller vissa kriterier, rätt att läsa sitt modersmål som ett ämne i skolan. Ämnet har en egen kursplan och kunskapskrav men saknar timplan. Beslut fattas av rektor.

Prioriterad timplan

En elev som har en prioriterad timplan kan få mer undervisning i svenska eller svenska som andraspråk än andra elever i samma årskurs. Det sker genom att man omfördelar undervisningstid från andra ämnen. Det kan också innebära att undervisningen i ett eller flera ämnen helt eller delvis prioriteras bort under en period. Tiden får bara omfördelas till förmån för svenska eller svenska som andraspråk. En elev kan ha en prioriterad timplan under högst ett år. Under den tiden får skolan inte ge eleven mindre undervisning totalt än andra elever i samma årskurs.

Anpassad timplan

Rektorn kan enligt skollagen, 3 kapitlet 12 h §, besluta om att ta fram en anpassad timplan för nyanlända elever som tas emot i högstadiet om skolan bedömer att eleven kommer att ha svårt att nå behörighet till ett nationellt program i gymnasieskolan. Anpassad timplan innebär att skolan kan prioritera bort ett eller flera ämnen till förmån för de ämnen som krävs för gymnasiebehörighet. Ämnet idrott och hälsa får inte tas bort och elevens totala undervisningstid ska vara minst lika stor som för andra elever som går i motsvarande årskurs.

Individuell studieplan

Efter kartläggningen ska skolan upprätta en individuell studieplan för nyanlända elever som tas emot i högstadiet. Den individuella studieplanen ska upprättas senast två månader efter att eleven tagits emot i skolan. Skolan upprättar studieplanen i samarbete med studie- och yrkesvägledaren och om det finns behov med elevhälsan. Planen ska följas upp löpande utifrån nya bedömningar av den nyanlända elevens ämneskunskaper.

Resultat och diskussion

Heterogen målgrupp som kräver en flexibel organisation

Vid intervjun med svenska som andraspråklärarna betonas att de nyanlända eleverna är en mycket heterogen målgrupp att jobba med. Eleverna har vitt skilda erfarenheter med sig i bagaget när de kommer till Lomma kommun och variationen är stor vad det gäller språkkunskaper, läs- och skrivförmåga, skolbakgrund och kunskaper i och erfarenheter av olika skolämnen. Mycket tid och energi läggs av svenska som andraspråklärarna på att hitta organisatoriska lösningar som passar varje enskild nyanländ elev utifrån dennes behov och förutsättningar. Hela skolan involveras och det krävs ett bra samarbete mellan lärare för att pussla ihop scheman och individanpassa utbildningen. Det kan ibland vara svårt att få en överblick när så många blir inblandade runt dessa elever, vittnar svenska som andraspråklärarna också om. Har inte skolan en existerande förberedelseklass blir man mer sårbar och måste hitta nya lösningar och "lappa och laga" när varje ny elev kommer.

Det är bra när ämnet svenska som andraspråk parallellläggs med ämnet svenska. Bedömning ska ju ske i det ämne eleven får undervisning i och flerspråkiga elever kan således inte läsa ämnet svenska i reguljär klass men sedan bedömas enligt kursplanen i svenska som andraspråk. Organisationen av undervisning på den enskilda skolan får inte styra om eleven ska läsa svenska som andraspråk eller svenska utan det är den samlade bedömningen av elevens behov som utgör grund för vilket av ämnena eleven ska studera. Men den stora fluktuationen i elevantal av nyanlända i Lomma kommun leder just till organisatoriska svårigheter när skolorna inte kan behålla sina förberedelseklasser i samma utsträckning utan eleverna måste vara mer tid, eller helt och hållet, i sina reguljära klasser. När elevantalet minskar ersätts ämnet svenska som andraspråk ofta med ämnet svenska och svenska som andraspråk blir ett stödämne med någon enstaka timme i veckan.

Svenska som andraspråkläraren som spindeln i nätet

Skolornas svenska som andraspråklärarna har dragit ett tungt lass på många olika plan i arbetet med de nyanlända eleverna på skolorna i Lomma kommun. Att utveckla det språk- och kunskapsutvecklande arbetssättet är ett måste för att eleverna ska tillägna sig kunskaper i de olika ämnena men också för att de ska vara inkluderade i det meningsskapande som pågår i klassrummen. Som det ser ut i skolorna är många ämneslärare inte fullt rustade att klara utmaningen att ha de flerspråkiga eleverna i sina klasser utan det krävs mycket "handpåläggning" av sva-lärarna som får ytterligare en arbetsuppgift. "Man lämpar gärna över på studiehandledare och oss svenska som andraspråklärare", säger en sva-lärare. Att vi har fått flerspråkiga elever i kommunens skolor har helt

enkelt synliggjort att alla lärare behöver utbildning i språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt och att sva-lärares kompetens och roll på skolorna är oerhört viktig. Detta är inte något som gäller enbart för Lomma kommun utan så ser det ut i många skolor i Sverige. "De lärare som undervisar de nyanlända eleverna i förberedelseklass betraktas ofta av sina kollegor som ansvariga för de nyanlända eleverna, även när de lämnat förberedelseklassen. Dessa lärare som oftast är lärare i svenska som andraspråk, får inte sällan ensam stå för skolans samlade kompetens kring flerspråkighet" (Bergendorff, 2014:36). Så här berättar några sva-lärare i Lomma om de utmaningar de ser i sitt arbete:

"Sva-lärares roll är komplex och vi känner oss som "spindeln i nätet" som ska hålla ihop alla trådar. Det krävs tid för eftertanke för varje ny elev och vi måste få stöd av ledningen att få just tid att tänka. Hur fungerar svenska skolan och hur ska jag förklara det för eleven? Det egna lärandet är i fokus hela tiden och man måste själv processa. Det är svårt."

"Vi är så mycket mer än bara sva-lärare. Det känns ibland som det minsta vi gör det är att undervisa i svenska. Vi handleder, utbildar kollegor och visar hur man kan jobba språkutvecklande i alla ämnen. Vi kartlägger och bedömer språkutveckling. Vi har inskrivningssamtal och lämnar över information om elever till berörda instanser, håller kontakt med och hjälper familjerna och inte minst ägnar vi mycket tid åt att planera med studiehandledare och gör scheman på löpande band. Vi sva-lärare vill framföra att det behövs fortbildning inom språk- och ämnesutvecklande arbetssätt för ämneslärare på våra skolor."

Rektorerna understryker flera gånger hur viktiga de anser att svenska som andraspråklärarna är med sin kompetens för hela verksamheten på skolorna. Ämneslärarna betonar med kraft hur prioriterat samarbetet med svenska som andraspråklärare är för dem och ett önskemål är att svenska som andraspråklärare ges vigd tid i sina tjänster till just samarbete kring de flerspråkiga eleverna. En ämneslärare menar att "det flyter ihop ganska bra med vårt samarbete (med svenska som andraspråklärare och studiehandledare) och jag tänker inte alltid på vem som gör vad".

Vikten av utbildning i språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt

Nyanlända elever behöver få delta i så mycket som det är möjligt av de olika aktiviteter som präglar skoldagen för att förutom att tillägna sig ett nytt språk och sociala koder, förstå hur svensk skola fungerar och etablera kontakt med kamrater, lärare och övrig personal. Flerspråkiga barn behöver få använda det eller de språk de lärt sig först för fortsatt utveckling av tänkande och lärande eftersom det är på de starkaste språken man förstår och lär bäst. Samtidigt måste tillägnet av ett andraspråk börja så fort som möjligt för att också detta språk ska kunna fungera för tänkande och lärande i framtiden (Axelsson, 2002). Det tar dock tid och kraft att lära sig ett nytt språk och man räknar med minst fem år för att flerspråkiga elever ska komma ifatt sina enspråkiga kamrater i skolans alla ämnen (ibid.). Axelsson och Magnusson (2012); Cummins (2017) med flera menar att för att utplåna de underliggande och dolda makthierarkier som finns i vårt samhälle baserade på språktillhörighet, kultur och etnicitet och inte hamna i ett tänk att flerspråkiga elever är mindre kompetenta bara för att de ännu inte talar svenska måste pedagoger ta tillvara elevers tidigare erfarenheter och bekräfta deras identiteter i all undervisning. "Språk- och litteracitetstillägnande är en process som handlar om tillgång till deltagande i givna gemenskaper" (Laursen, 2015) och det är därför viktigt att i valet av läs- och skrivaktiviteter ge elever möjlighet att använda hela sin språkliga repertoar, det vill säga alla sina språk, för att den sociala identiteten ska kunna utvecklas och inte begränsas. Undervisningens innehåll och metoder måste alltså ses över för att passa den flerspråkiga målgruppen men aldrig på bekostnad av att det fortsatt ställs höga, kognitiva krav på eleverna. Stöttande litteracitetsaktiviteter där eleverna får en chans att stretcha språket är avgörande för att en utveckling mot skolspråk ska ske (Axelsson & Magnusson, 2012). Med andra ord får bristande språkkunskaper inte ses som ett hinder för lärande och identitetsutveckling utan höga kognitiva krav ska ställas på eleverna och undervisningens innehåll ska överensstämma med målgruppens ålder och kursplanens läromål för densamma. För att detta ska kunna genomföras måste anpassningar i form av undervisningsmetoder och material ske och

personalen måste få utbildning i språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt liksom i interkulturellt förhållningssätt.

“Ämneslärare behöver lära sig hur man anpassar undervisningen för den nyanlända målgruppen samtidigt som de inte ska vara rädda för att eleven deltar i klassrumsundervisning på sina egna villkor och sitter med och lyssnar och deltar efter förmåga med uppgifter på sin nivå utan förväntningar på betyg den första tiden.”

“Det finns lärare som tycker synd om elever som sitter i klassrummet i stället för att de tar tag i hur man kan jobba och ändra arbetssätt för att eleverna ska lyckas”, menar rektorerna vilket också bekräftas av en ämneslärare som i intervjun säger att eleverna kommer “rakt in i klass och så känner man sig otillräcklig för tillräcklig stöttning saknas för eleverna”.

“Lärarna vill gärna lägga över ansvaret på sva-lärare. Eleverna ska först lära sig språket och sedan delta i klassen, tycker vissa. Många pedagoger saknar rimliga förväntningar,” menar rektorerna.

“Rimliga förväntningar på eleverna från alla pedagoger är en utmaning. Pedagoger blir stressade för det tar tid att lära sig språket och det är stor variation i hur lärare ser på att ha nyanlända elever i sin undervisning, säger en rektor.”

Den nyanlända eleven och svenska språket

Några ämneslärare menar att det bästa vore om eleverna först lärde sig språket (svenska) och sedan kom till ämnesundervisningen för det är svårt att få dem att känna sig delaktiga och det behövs hjälp av en studiehandedare för att eleven ska kunna vara aktivt deltagande i undervisningen.

“Språket är utmaningen. De måste veta vad de ska göra. I början blev jag lurad av ytflyt och jag trodde att de förstod men det visade sig att de inte alls förstod. De pratade med kompisar och var kommunikativa så jag trodde de förstod vad jag sa.”

“Svårt att veta när man ska lägga ner för jag kan inte läsa av nyanlända elever som jag kan läsa av mina andra elever. Vad är det de förstod och de inte förstod? Och så får man börja om.”

“Man måste tänka mycket mer på vad som är givande för dem (nyanlända) att delta i. Jag måste också tänka på vem som kan sitta bredvid den nyanlända eleven så att det inte blir envägskommunikation. Svårt att få dem att känna sig delaktiga. Delaktighet kan ju vara också vara att sitta och lyssna och vara på plats men förståelsen fungerar inte och de har svårt att bidra med sitt för de har inte språket. När de fått språket (svenska) utvecklas de snabbare och förstår vad de ska göra.”

“Barnen behöver en grund i språket innan de kommer in i klassrummet. Svårt reda i eventuella konflikter då vi inte förstår språket. Ju mer språk desto tryggare blir de att interagera. Det är en fördel med idrott för där är inte alltid språk nödvändigt. Det är lättare att starta i ett ämne där man inte behöver prata så mycket.”

“Vågar mer när man förstår instruktioner. Mycket google translate och det är inte till fördel för de andra eleverna. Nu är en resurs med. Viktigt att någon kan översätta.”

“Matten är komplicerad. Svårt att översätta. Prov med studiehandedare.”

“Vi har haft nytta av förberedelseklassen (fbk). När det är lästal ger vi det till fbk. De får jobba med de här uppgifterna och hitta ord och uttryck som är nya som språkutveckling.”

“En nyanländ tjej i åk 7 pratar arabiska med de andra som talar arabiska. Trygghet. Förklarar. Självklart. Vi skulle gjort samma. Mycket mer sociala och vågar mer när de nu har varandra.”

De nyanlända eleverna kommer från skolsystem där undervisnings- och bedömningsmetoder, status och rollfördelning lärare-elev skiljer sig åt. Det tar ett tag innan eleverna socialiseras in i den svenska skolans regler och normer och förstår hur man ska arbeta och vad som krävs för att nå betyg.

“De mörkar att de inte har klarat någonting. Lärare har en annan status så man vågar inte alltid svara ärligt. Man ska visa att man följer med och gör man inte det så... ”

“Satsar extremt högt - ska ha ett A. Det tar tid innan de förstår. Höga krav men språkligt är de inte där. Språket brister. Möta den biten.”

“Det händer grejer in och ut ur klassrum, svårt att stötta. Kanske se att någon går själv. Hur ska man få med dem? Inte van vid att vara i skolan.”

“Vi har vunnit på alla plan”

Samtidigt som mottagandet av flerspråkiga elever å ena sidan har synliggjort utvecklingsområden i skolorna så har å andra sidan också verksamheterna utvecklats i en positiv riktning, anser rektorerna:

“Lomma kommun har blivit mindre homogent vilket påverkar positivt för nya och flexibla arbetsätt och det har hjälpt till att lärare kan förstå hur man ska ta emot barn med olika förutsättningar i klassrummet. Det smittar över på att förstå andra former av olikhet (elever med särskilda behov) och man förstår att livet inte är rättvist. Nu är lärare vana att ta emot och man fokuserar på individen och ser inte samma hinder i att eleven ännu inte talar svenska.”

“Det har skett en berikning i diskussioner mellan både elever och lärare. Öppnar upp ögonen. Vi har hittat integrerade lösningar för extra stöd där elever med språkstörning och flerspråkighet får hjälp samtidigt. Hjälpt elever med andra behov. Det gäller att tänka utanför boxen och samarbetet över ämnesgränser har ökat. Vi har helt enkelt vunnit på alla plan - både pedagogiskt och socialt i verksamheten.”

“En självklarhet att vi ska ta emot nyanlända i Lomma kommun och spegla hur samhället ser ut i stort. Vi hjälper Lomma-eleverna att öka förståelse för att människors livsförhållanden är olika. Vi har så mycket att lära av de nyanlända eleverna. Det har bara varit positivt med de nyanlända och vi vill ha fler. Ökat förståelsen för olikhet och det har verkligen berikat med elever från andra delar av världen för alla elever i skolorna.”

Attitydförändring

Svenska som andraspråklärarna delar rektorernas bild av att de flerspråkiga eleverna påverkar Lommas skolor i en positiv riktning. Många lärare har börjat reflektera över sin undervisning och inte minst språket i ämnet och detta gynnar inte bara de nyanlända utan alla elever. Tydlighet, bildstöd, struktur har blivit ledord i klassrummen. Kollegiala diskussioner har påbörjats och lärare har minskat på “att hålla på sitt”. Det har blivit okej att visa sig inte kunna allt. En svenska som andraspråklärare säger att “alla numera jobbar språkutvecklande. Det ska se likadant ut i klassrummen och alla ska använda Widget-bilder”. Man har blivit mer benägen att ständigt utvärdera sin verksamhet och på en skola har till exempel nya rutiner skapats för att följa upp skolstarten för den nyanlända eleven där mentor, svenska som andraspråklärare och vårdnadshavare har ett möte tre veckor efter skolstart. Det har också skett en positiv förändring bland kollegorna för det är numera självklart att ta emot de nyanlända eleverna.

“Lärarna har blivit säkrare i allmänhet och det är inte heller längre lika konstigt att ha utvecklingssamtal med tolk. Det har skett en attitydförändring. Det går ofta smidigt att samverka kring eleverna och i och med koppling till specialpedagog har man nu på skolan öppnat upp för ett samarbete på riktigt”, menar svenska som andraspråklärarna.

“Oavsett hur dåligt man ritar så förstår de”

Ämneslärarna bekräftar i intervjuerna de attitydförändringar som svenska som andraspråkslärarna sett. Berikning och utveckling i sin egen profession betonas samt att mer förberedelse tid krävs för att möta dessa elevers behov.

“Det kräver mer tid att förbereda och planera. Strukturen är jätteviktig. Hur kan jag göra det tydligt för det nya barnet? Vad kan jag använda för redskap? Vilka hjälpmedel och vilket stöd? Google translate i viss mån men inte fullt ut så klart.”

“Utmaning med föräldrakontakten, göra lektionsplaneringar och nytt material. Vi tar reda på vad de har med sig och hur det fungerar i det landet de kommer ifrån.”

“Plockat fram de hjälpmedel jag hade innan (i en mångkulturell skola) men inte behövt här. Det tar mycket tid. Jag har nu insett att de behoven kan finnas utan att eleverna är nyanlända. Tack vare att jag använt mig av dessa arbetsätt har jag fått en ökad medvetenhet om alla elevers behov. Ord och begrepp lyfts som jag innan inte har funderat över skulle vara ett problem för elever i klassen men som det nu framkommer att flera elever än de nyanlända inte förstår.”

“Tankarna på hur man ska undervisa för att de ska hänga med gör att man tänker ett steg längre och är tydligare i sin undervisning. Jag blir mer fysisk, jag visar så att de kan härma. Många elever har fördelar av denna typ av undervisning. Får med sig klassen. Ritar mer på tavlan. Positivt att andra elever får hjälpa till i stället för mig. Större delaktighet. Jag ritar ord och begrepp och ibland de ord som är självklara. Sänker hastigheten, hinner lite mindre och måste ta hänsyn till detta.”

“Att vara den som inte förstår kan vara bra för då måste jag förklara mer och då får andra elever också stöd och hjälp. Bra att bromsa upp.”

“Jag pratar långsammare och fäktar med armar. Kunna förklara ord är inte lätt. Det är nyttigt det här arbetsättet oavsett och det är bara att skaka fram det. Begreppen är svåra i SO. Svensktalande elever är duktiga och de tränar sig också när de ska förklara. Eleverna är så glada över att hjälpa till på mellanstadiet.”

“Jag jobbar med de yngre och en fördel är att fritidspedagogen är med och stöttar genom kroppsspråk och blir övertydlig och så har vi ipads med bilder och det gör att det blir lättare. Eleverna vill visa att de är duktiga och att de kan.”

“Bilder. Rita är grejen. Oavsett hur dåligt man ritar så förstår de.”

Studiehandledare som överbryggare

All intervjuad personal lyfter fram den flerspråkiga personalen som en fantastisk resurs som ger mervärde till hela skolan på många plan. Deras arbete ses som ett kitt som håller ihop och skapar en förståelse för alla inblandade. Studiehandledaren har kontakter med hemmen som gör att både elever och vårdnadshavare får tillit till den svenska skolan och gör den begriplig.

”Studiehandledaren arbetar med relationer, hela familjen, innehar kulturell kompetens och det är inte alltid lätt för en utomstående att förstå hur mycket som egentligen ingår i studiehandledarens uppdrag”, säger en svenska som andraspråklärare på Bjärehovskolan.

Flexibilitet genomsyrar allt arbete med de nyanlända eleverna och studiehandledaren hoppar in på olika arbetsuppgifter, exempelvis kan studiehandledaren observera på raster för att hjälpa eleverna med socialisering.

Rektorerna ser ett behov av att fortsätta utveckla samarbetet mellan sva-lärare, ämneslärare och studiehandledare och skapa tid för gemensamma förberedelser. När skolan får till organisationen så att studiehandledaren kan träffa sina elever, gå igenom den kommande lektionen och ge dem en förförståelse med ord och begrepp så vågar elever oftare räkna upp handen och delta mer aktivt i lektionen. Ämneslärarna beskriver här en stor skillnad i elevens möjligheter att ta till sig nya moment i undervisningen. De skolor som haft möjligheten att behålla samma studiehandledare över tid beskriver att man kommit längre i samarbetet mellan studiehandledaren och ämnesläraren. Flera av de elever som per definition inte längre är nyanlända har ett fortsatt behov av studiehandledning för att bibehålla en positiv kunskapsutveckling och enligt skollagen ska de elever som har behov av studiehandledning också få denna form av stöd så länge eleven behöver det.

Ämneslärarna upplever en utmaning i att skolorna inte har studiehandledare till alla elever, beroende på språkgrupp och då framför allt när eleverna är helt nya på skolan.

Ett koncept fungerar inte för alla

Rektorerna säger att den stora utmaningen har varit, och fortfarande är, ojämnheten i inflödet av nyanlända till skolorna eftersom eleverna kommer vid olika tidpunkter under läsåret. Tjänsteorganisationen blir därför svår att lägga. Behovet av svenska som andraspråklärare och studiehandledare varierar under terminerna och organisationen behöver förändras när elever flyttar eller det inte finns några flerspråkiga elever i en årskurs. Rektorerna säger också att det var en utmaning att få in arbetet med nyanlända på skolan i början och att de liksom övriga personalen känt en otillräcklighet och osäkerhet i början och även till viss del nu. En rektor säger att “det var en utmaning inledningsvis, att förstå alla regler, vilka frågor ska vi ställa till familjerna och hur skapas en organisation som fungerar?” I vissa fall har det varit lyckat att dela på elever som talar samma språk men för andra elever är det tvärtom. “Man måste vara flexibel - ett koncept fungerar inte för alla. Det är lätt att hamna sent på bollen i betydelse att eleverna misslyckas eller att saker inte fungerar utan att man bli varse det i tid. Det är så viktigt med personal som följer upp och vi har vår svenska som andraspråklärare som gör ett fantastiskt jobb”, säger en rektor.

Osäker framtid avspeglas i skolarbete och mående

“Nu är måendet en utmaning när eleverna inte vet om de ska få stanna i kommunen,” säger en rektor och de andra rektorerna instämmer och menar att det är svårt att “pusha framåt” för lärare när eleverna fått veta att de har en bostad i tre månader och sedan inte vet vad som ska ske med dem efter denna tid. “Att ge dem tydliga besked om vad som gäller och om de får bo kvar är jätteviktigt. Det måste bli bättre. Enorm stress för eleverna. Allt annat blir lidande”, menar också lärarna. “Långsiktigt tänk är oerhört viktigt. Lite mer långsiktigt än vad det är nu. Lomma kunde ju vara bäst på att ta emot nyanlända”, menar en ämneslärare och får medhåll av de andra.

Med "resettlement" (Ascher, 2014:98) åsyftas när barn och föräldrar försöker hitta vägar in i det nya samhället, det vill säga försöker få tillträde till de sammanhang som krävs för att få livet att fungera i samband med migration. Att lära sig ett nytt språk, skaffa sig nya sociala kontakter, bostad och jobb samt komma underfund med hur skola och samhälle normativt fungerar, kräver mycket tid och är påfrestande. Kanske har man som familj redan innan ankomsten till Lomma levt i exil och dessutom fått flytta ett flertal gånger inom Sverige innan man placerats i Lomma kommun. Samtidigt är det numera känt vid ankomst till Lomma att boendet är tidsbegränsat för de familjer som får hjälp av Lomma kommun och behovet av att etablera sig på nytt kvarstår. Ascher menar att viktiga fokuspunkter för ett hälsofrämjande arbete med flyktingbarn är att återskapa trygghet och tillit. Barnet behöver få vara som alla andra barn, det vill säga bli lyssnad på, sedd och uppmuntrad, få en tillhörighet med vänner, skola och fritidsverksamhet och tillgång till ett socialt nätverk (Ascher, 2014:108). Att få hjälp till aktiviteter både under skoldagen och på fritiden som bidrar till att eleven glömmer problem och svårigheter är avgörande för ett bättre mående. Skolan blir en fristad från det som barnet egentligen inte ska behöva ta ansvar för men som det lätt blir eftersom barnet i många fall lär sig svenska språket före sina föräldrar och därför får hjälpa till med familjens kontakter utåt i samhället. För att de nyanlända eleverna ska få tillgång till rättvisa livschanser (god utbildning) liksom få hjälp till ett bättre mående måste eleverna mötas av förstående och inkännande vuxna i undervisningspraktiker med höga krav och av god kvalitet men eleverna och deras familjemedlemmar behöver också samtidigt få adekvat hjälp av rätt instanser för sitt mående och hjälp med praktiska bestyr när dessa behov finns. Svenska som andraspråklärare och studiehandledare blir ofta involverade i att lösa praktiska problem för familjerna.

En grupp i gruppen

I sin studie av nyanländas skolgång i tre kommuner i Sverige betonar Nilsson-Folke (2017) vikten av att ämneslärare får den kompetensutveckling om anpassad stöttning och de resurser som behövs för att de flerspråkiga eleverna som inkluderas inte ska bli "islands in the mainstream", det vill säga en isolerad grupp i gruppen. De flerspråkiga eleverna själva beskriver det i studien "som att sitta på glöd" och "en tillvaro på marginalen" när de är med i ämnesundervisningen i sina klasser men att förberedelseklassen mer ses som inkluderande och "en plats att vila på". Att få kontakt med klasskamrater ter sig obegripligt till en början för dessa elever för det handlar om så oerhört mycket mer än bara goda språkkunskaper för att få tillträde till gemenskapen under skoldagen. Många sitter vid sidan av och tittar på när klasskamrater umgås och har roligt. De nyanlända eleverna anses helt enkelt inte ha det sociala, kulturella och ekonomiska kapital som krävs för att få ingå i gemenskapen.

Svenska som andraspråklärarna i Lomma kommun menar "att det beror på vilka elever som kommer hur väl integrerade de blir i skolorna. Hur mycket svenska kan de, hur blyga eller öppna är de? Vad har de med sig från sitt hemland? Det ställs krav socialt på både de som är nyanlända och på eleverna i klassen för att de nyanlända ska inkluderas."

"Vi har inte så många i varje klass men när de är tillsammans i en grupp så är det svårt att få eleverna att leka med andra. Fullt förståeligt men en utmaning då man vill att de ska träna svenskan även i det sociala. Vi känner oss ibland otillräckliga i undervisningen och att få dem inkluderade på raster och fritids, oftast väljer de andra barn med samma språk. Enklare i skolan att bestämma i klassen vem de ska arbeta med och få ordning på inkluderandet. Men inkluderandet innebär också att de själva kan välja vem de vill vara/leka med."

"Interaktion? Tydlig skillnad hos oss. Några flyttade. Var tillsammans på raster och spelade fotboll - invandrarkillar mot de andra. Svårt att bryta för de (nyanlända) sökte sig till varandra. En kille av de tre är kvar på skolan och han leker nu med de andra nyanlända som finns på skolan. Det har påverkat språkutvecklingen positivt. En vinst för denna kille."

“Glappet är stort i denna kommun och socioekonomiskt visar det sig i t ex fritidsaktiviteter. Eleverna är utanför på eftermiddagarna och förväntas att ha en massa saker och kunna saker som att cykla och simma, t ex.”

“Integrationen är ojäm. I vissa grupper fungerar det och i andra fungerar det inte alls. Flödet är ett problem när det inte är jämnt. Vi behöver integrera och styra i fria leken för det blir ofta en liten grupp i gruppen. Nyanlända elever söker sig till varandra.”

Ämneslärarna säger att skolan är “en miniatyr av samhället i de flesta fall. Eleverna söker trygghet hos varandra och det leder till segregation. Oavsett ålder och hur länge de varit här så söker dessa elever sig till varandra. Man kan se en viss uppdelning.”

“I själva klassrumssituationen styr vi men utanför klassrummet så har vi en flicka som är som vem som helst men vi har andra nyanlända som håller sig för sig själva.”

“Jag jobbar med 1–3 och har nästan alla ämnen. Eleverna har blivit delaktiga alla lektioner tillsammans. Fotbollsplanen har gjort att de har blivit ett gäng. De yngre grupperar sig inte så mycket. Leken har stor betydelse för de yngre men de äldre hänger med varandra och då är det svårare.”

“Grupparbeten tycker jag är viktigt. Lika behandling oavsett vilken elev och bakgrund. Fått eleven att känna sig som en del i gruppen. Det är också en nyckel. Viktig faktor i integrering.”

“Vända på perspektiv är jätteviktigt”

Det framkommer i intervjuerna med ämneslärarna att de nyanlända eleverna har bidragit med så mycket positivt till verksamheterna.

“Berikande med nytt om länder, religioner, högtider, mat, språk mm. Nyttigt för alla att se hur andra kan ha det.”

“Fokus engagemang och tacksamhet beskriver de nyanlända. Helt annan vilja, inställning och tacksamhet som smittar av sig på de andra. Nyttigt för våra ungdomar att vi har nyanlända elever. Det vi har är helt fantastiskt men det förstår ju inte eleverna här i Lomma om man inte vet om något annat.”

“De elever jag har visar att skolan betyder så mycket och man är inte van vid att ha elevinflytande och raster. Jättenyttigt för mig som lärare - men också de andra.”

“Glittret i ögonen på eleven och en sådan glädje att få komma till skolan. ”

“Andra kunskaper med sig. Man har sytt på maskin och kan visa det och det ger en annan status.”

“Eleverna har mycket med i bagaget och vi måste tänka på detta när vi läser vissa saker i klassen.

“Olika världar möts nu i klassrummet tack vare de nyanlända eleverna.”

Elevintervjuer nuvarande elever i Lomma

Elev 1: pojke år 9, varit i Sverige i 1,5 år, familjen har självmant flyttat hit

Vad fungerar bra på Bjärehovskolan?

“Jag kände mig trygg från början eftersom jag fick all information jag behövde direkt. Både om skolan, utbildningssystemet och svenska lagar och seder. Jag förstod direkt vad jag behövde för att klara mig. Jag tycker att elever och lärare tagit emot mig på ett bra sätt och att de hjälpt mig när jag har behövt det. Jag uppskattar att lärarna anstränger sig för att jag ska förstå och att de har tagit fram andra läromedel som passade mig bättre när det behövts. Det har varit bra att jag har haft en mentor och att den mentorn och Maria (svenska som andraspråkläraren) samarbetat och haft koll på mig. Det har varit en fördel att jag kan engelska och har gått i skola i mitt hemland. Jag är glad för att det alltid funnits tolk när det behövts.

Vad fungerar sämre?

“Jag har inte saknat något förutom att det inte funnits någon studiehandledare eller modersmålsundervisning på mitt språk.”

Elev 2: pojke år 6, varit i Sverige 2,5 år familjen har i omgångar flytt sitt hemland

Vad fungerar bra?

“Jag trivs jättebra och kan så mycket för att lärarna hjälpt mig. Det var bra att börja här på Bjärehov eftersom det var tydligt vad jag skulle göra. Jag fick hjälp av andra nyanlända elever i början innan jag själv kunde så mycket svenska. Sen tyckte jag att det var bra att andra ville bli kompis med mig även om jag inte kunde språket för då lärde jag mig fortare.

Det är en fördel att man kan få hjälp av sina lärare med att läsa till exempel brev som familjen inte förstår eller göra olika ansökningar till föreningar och så. Allt är bättre i Sverige för här finns inga krig.”

Vad fungerar sämre?

“En jobbig sak är att svenska barn ibland säger dumma saker eftersom jag kommer från ett annat land. Det känns konstigt att kommunen säger att vi inte får bo kvar och det är jobbigt att behöva berätta det för kompisarna. Jag vill inte flytta. Det är jobbigt att modersmålsundervisningen ligger sent på dagen för då är jag trött och får mycket längre dagar än klassen. I början önskade jag att jag hade fått mer hjälp på arabiska.”

Råd inför framtiden?

“Tips till andra nyanlända är att inte bråka, inte slåss, säga till en lärare om någon retas och att inte vara lat med läxorna.”

Före detta elever Karstorpskolan södra

(Elev 1: pojke, ca 4 år i Sverige, nu andra året på språkintrödnings, kvotflykting som vuxit upp i exil)

Vad fungerade bra på Karstorp?

“Det fanns lärare som hjälper hela tiden på Karstorp. Lärarna var nästan som min familj. Bästa skolan för mig. Alla lärarna hjälpte mig med allt. Maher (studiehandledare) hjälpte mig med allt så att jag förstod mina ämnen och vad jag skulle göra och jag kunde lära mig. Liten grupp var så bra. På Polhemskolan har det varit svårt för mig att utveckla min svenska för att alla pratar arabiska med varandra men på Karstorp fick jag prata svenska med min klass för de pratade mycket svenska. På Polhem har jag bara fått arabiska kamrater och inga som talar svenska som modersmål. Det är inte alls bra. Men jag umgås med mina vänner från Karstorp för de går också på Polhem eller andra skolor i Lund och vi träffas efter skolan. De är mina vänner. Allt var verkligen bra på Karstorp. Jag fick kompisar som jag umgicks med. Alla var trevliga mot mig. Jag utvecklade mitt språk.”

Vad fungerade sämre?

“Största utmaningen var att jag var så nervös för allt var nytt när jag kom. Det var jättebra att få gå om nian för då fick jag de betyg jag behövde. Det var stor skillnad mellan grupperna i svenska som andraspråk på Karstorp och det var för svårt för mig att vara med Irina när du (Yvonne - svenska som andraspråklärare) var borta. Eleverna hos Irina kunde ju svenska för de hade ju vuxit upp i Sverige men jag var ju nybörjare. När jag kom till Polhem blandades jag med helt nyanlända och det tog ett bra tag innan jag fick byta grupp och det har inte varit bra för min språkutveckling. Jag lär in fel om jag är med dem som inte kan svenska.”

Råd inför framtiden?

“Mitt råd inför framtiden är att du är mest i en liten grupp i två-tre månader och sedan kan du vara med i klassen och lyssna på svenskan även om du inte förstår innehållet i ämnet/lektionen. Bra att få delta i aktiviteter i klassen för då får du snabbt kompisar och det är jätteviktigt för att man ska lära sig språket. Man lyssnar hela tiden på svenska språket, ser hur man arbetar och får höra all svenska omkring sig och lär sig genom att bara vara med i rummet.”

Elev 2 och 3: flickor, första året på språkintröduktion, 3 - 4 år i Sverige, elev 2 är kvotflykting och elev 3 är asylsökande med tidsbegränsat uppehållstillstånd

Vad fungerade bra på Karstorp södra?

“Mycket bättre på Karstorp södra än på Polhems språkintröduktion, så mycket mer hjälp med skolarbete. Jag lärde mig mycket på Karstorp och kan nu använda det som hjälp på Polhem för att lära mig på riktigt. Vi fick grunder som vi kan använda och nu klarar betygen.”

Vad fungerade sämre?

“Svårt att få kompisar. Lättare på Polhemskolan. Vi kommer från olika länder och alla lär sig svenska och vi måste prata svenska med varandra för vi har inte något annat gemensamt språk. Det var tråkigt att vi inte kunde få betyg i flera ämnen på Karstorp men vi behöver mycket tid för att lära oss och det förstår vi nu när vi kan svenska och ser hur mycket det är kvar för oss att lära oss.”

Råd inför framtiden?

“Vara mycket i klassen för att förstå vad som krävs för betyg i svenska och hur mycket svenska man måste kunna. Lära känna kamrater och få vänner på skolan är superviktigt. Få prata svenska och vara med klassen. Bättre att vara i klassen än att vara i en liten grupp (fbk) och få betyg i några ämnen från grundskolan när man ändå ska vidare till språkintröduktion och fortsätta läsa där. Bättre att läsa alla ämnen på grundskolan och inte ha anpassad timplan som tog bort kemi, fysik, teknik för oss. När vi var med på biologin pratade Sara (lärare) och då förstod vi inte alla ord men nu jobbar vi med samma igen här och då känner vi igen det och det gör det lättare för oss att förstå på riktigt och klara betyg här.”

Framgångsfaktorer och utvecklingsmöjligheter

- Samordnarens organisatoriska tillhörighet på huvudmannanivå i kommunen med mandat att fatta organisatoriska beslut är en framgångsfaktor.
- Förstelärare i svenska som andraspråk som samordnar nätverket för svenska som andraspråklärare och ger skolorna stöd i arbetet med de nyanlända eleverna är en garant för kollegialt lärande och likvärdighet.
- Nätverket för svenska som andraspråklärare främjar ökad likvärdighet i mottagande, undervisning och bedömning för de flerspråkiga eleverna på skolorna.
- Rutinerna för mottagande och kartläggning skapar trygghet och bidrar till individanpassade och flexibla lösningar med eleven i centrum.
- Det finns en samstämmighet hos de intervjuade kring att flerspråkig personal och de nyanlända eleverna tillför mycket och bidrar till utvecklingen av Lomma kommuns grundskolor.
- God tillgång till studiehandledning och erfarna och kunniga svenska som andraspråklärare skapar goda förutsättningar för ämnesundervisningen.
- Ämnesundervisningen för nyanlända elever kan utvecklas ytterligare. Detta kan vara ett område för kommande års professionsprogram.
- Samarbetet mellan kommunens olika verksamheter som möter eleverna och deras familjer kan ytterligare utvecklas så att kommunens kommunikation upplevs mer samstämmig.
- En tydlig roll- och ansvarsfördelning mellan elevhälsa och undervisande lärare är avgörande för att säkerställa att de nyanlända eleverna ska få både adekvat stöd och en god utbildning.

Litteratur

Ascher, Henry. (2014). Hälsans betydelse för nyanlända barn i skolan och skolans betydelse för nyanlända barns hälsa. I: Ebeling, Gilda-Kästen och Otterup, Tore (red.). *En bra början- mottagande och introduktion av nyanlända elever*. Lund: Studentlitteratur AB, 95-118.

Axelsson, Monica. (2015). Nyanländas möte med skolans ämnen i ett språkdidaktiskt perspektiv. I: Bunar, Nihad (red.). *Nyanlända och lärande-mottagande och inkludering*. Stockholm: Natur & Kultur. 81-138.

Axelsson, Monica; Lennartson-Hokkanen, Ingrid & Sellgren, Mariana. (2002). *Den röda tråden. Utvärdering av Stockholms stads storstadssatsning - målområde skolutveckling och skolresultat*. Språkforskningsinstitutet i Rinkeby. Repro Print AB: Stockholm.

Axelsson, Monica; Rosander, Carin & Sellgren, Mariana. (2005). *Stärkta trådar. Flerspråkiga barn och elever utvecklar språk, litteracitet och kunskap*. Språkforskningsinstitutet i Rinkeby. Repro Print AB: Stockholm.

Axelsson, Monica & Magnusson, Ulrika. (2012). Andraspråksinläring och förstaspråksutveckling i en andraspråkskontext. I: Hyltenstam, Kenneth, Axelsson, Monica och Lindberg, Inger (red.). *Flerspråkighet- en forskningsöversikt*. Vetenskapsrådet. Stockholm.
https://www.vr.se/download/18.2412c5311624176023d25ac6/1529480531679/Flerspraakighet_VR_2012.pdf

Bergendorff, Inger. (2014). Nyanlända elever i Sverige. I: Ebeling, Gilda-Kästen och Otterup, Tore (red.). *En bra början- mottagande och introduktion av nyanlända elever*. Lund: Studentlitteratur AB, 35-47.

Cummins, Jim. (2017). *Flerspråkiga elever. Effektiv undervisning i en utmanande tid*. Stockholm: Natur & Kultur.

Laursen, Helle Pia.(2015). *Litteracitet och språklig mångfald*. Lund: Studentlitteratur AB.

Nilsson-Folke, Jenny. (2017). *Lived Transitions: Experiences of learning and inclusion among newly arrived students*. Avhandling. Stockholm University: Department of Child and Youth studies.
<https://su.diva-portal.org/smash/get/diva2:1052228/FULLTEXT01.pdf>